

พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
Ethical Behaviors among Nursing Students,
School of Nursing, Rangsit University

นภัสกรณ์ วิฑูรเมธา* วารินทร์ บินโฮเซ็น และวิลาวรรณ เทียนทอง
Naphatsakon Vitoonmetha* Varin Binhosen and Wilawan Thiantong

สาขาวิชาพื้นฐานและเสริมการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
Department of Foundation and Supportive Nursing, School of Nursing, Rangsit University

*Corresponding author, E-mail: naphatsakon.v@rsu.ac.th, โทร. 099-3240311

วันที่ส่งบทความ 22 เมษายน 2564 วันที่แก้ไขครั้งสุดท้าย 27 มิถุนายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ 28 มิถุนายน 2564 วันที่เผยแพร่ออนไลน์ 7 มกราคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงบรรยายแบบเปรียบเทียบครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมและเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 245 คน ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิโดยอิงสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ และหาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติ Kruskal – Wallis H test และสถิติ Mann Whitney U test

ผลการวิจัย พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 มีค่าอยู่ระหว่าง 3.02 - 5.59 คะแนน (mean= 4.77 S.D.= .775) เป็นระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 ยึดหลักทำตามสัญญาสังคมทำเพื่อส่วนรวม

2. คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมรายด้านที่มีคะแนนสูงที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ ชั้น การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ยึดหลักทำตามอุดมคติสากล เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางจริยธรรม ได้แก่ 1) ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (mean= 5.59) และ 2) ด้านเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการ และลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น (mean=5.40) รองลงมาเป็นพฤติกรรมจริยธรรมรายด้าน ซึ่งอยู่ในระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ ชั้น 5 การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ยึดหลักทำตามสัญญาสังคมทำเพื่อส่วนรวม ได้แก่ 1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (mean= 4.93) 2) ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล (mean= 4.91) 3) ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล (mean=4.83) 4) ด้านความรับผิดชอบ (mean=4.80) และ 5) ด้านระเบียบวินัย (mean=4.70) แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า พฤติกรรมจริยธรรมรายด้านอยู่ในระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ ชั้น 3 การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ยึดหลักทำตามผู้อื่นเห็นชอบ คือ ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม (mean=3.02)

3. คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษา 4 ชั้นปี พบว่า คะแนนเฉลี่ยของ

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ (mean=4.80; 4.78; 4.77; 4.74 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ ขึ้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 5 ยึดตามหลักการทำตาม คำมั่นสัญญา แต่ทดสอบความแตกต่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน ($p = .947$)

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมรายด้านระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 พบว่า 1) ด้านระเบียบวินัย 2) ด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต 3) ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม 4) ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5) ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล และ 6) ด้านเคารพในสิทธิผลงานทาง วิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น ไม่แตกต่างกัน ($p = .801$, $p = .377$, $p = .783$, $p = .556$, $p = .378$, $p = .161$, ตามลำดับ) แต่พบว่า ด้านความรับผิดชอบ และด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p = .011$, $p = .021$ ตามลำดับ) โดยด้านความรับผิดชอบ ชั้นปีที่ 1 สูงกว่า ชั้นปีที่ 3 ($p = .003$) ชั้นปีที่ 4 สูง กว่าชั้นปีที่ 3 ($p = .008$) และด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล ชั้นปีที่ 1 สูงกว่า ชั้นปีที่ 3 ($p = .018$) ชั้นปีที่ 1 สูง กว่าชั้นปีที่ 4 ($p = .009$)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรพิจารณาปรับกระบวนการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตรเพื่อ ส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม ให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น และควรวิจัยติดตาม พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี เพื่อติดตามการคงอยู่และการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: พฤติกรรมจริยธรรม; นักศึกษาพยาบาล; สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

Abstract

The objectives of this comparative descriptive research were to study ethical behaviors and compare ethical behaviors among the 1st to 4th year of nursing students at School of Nursing, Rangsit university. The sample was composed of 245 nursing students during the first semester of the academic year 2020 applying stratified random sampling. The research instruments included personal data and ethical behaviors questionnaire. This research instruments were verified by research expert and got reliability of Cronbach's alpha coefficient .88. Descriptive statistics which consisted of frequency, percentage, standard deviation and Kruskal – Wallis H test and Mann Whitney U test were used to analyze data.

The research results were as follows:

1. The total mean score of ethical behaviors among nursing students were 3.02-5.59 (mean 4.77, S.D.= .775). This mean score was on the fifth post-conventional level of the social contract and legal orientation.

2. The highest mean score of ethical behaviors aspects presented on the level sixth of ethical reasoning level; the universal-ethical principle orientation, as follows: 1) respect rights, value, different and human dignity aspect (mean=5.59) and 2) respect on academic performance rights and intellectual copy rights aspect (mean=5.40). The second highest mean score of ethical behaviors aspects showed on the fifth level of ethical reasoning; the social contract, legalistic orientation, as follows: 1) be honest

aspect (mean= 4.93), 2) good nursing professional attitude aspect (mean= 4.91), 3) awareness of professional value and nurses' rights aspect (mean=4.83), 4) responsibility aspect (mean=4.80) and, 5) discipline aspect (mean=4.70). However, Public mind and social concern aspect represented on the third level of ethical reasoning, was the interpersonal concordance orientation (mean =3.02).

3. The highest mean scores of ethical behaviors compared among 4 years level of nursing students were respectively 1) the fourth year, 2) the first year, 3) the second year, and 4) the third year of nursing students (mean= 4.80; 4.78; 4.77; 4.74 respectively). All of the nursing students were on the fifth level of ethical reasoning of the social contract, legalistic orientation. However, there were not different in statistical test ($p = .947$).

4. The comparison results of ethical behaviors among nursing students on the first year to the fourth year found that 1) Discipline aspect 2) Be honest aspect 3) Public mind and social concern aspect 4) Respect rights, value, different and human dignity aspect 5) Awareness of professional value and nurses' rights aspect and 6) Respect on academic performance rights and intellectual copy rights aspect were not different. ($p = .801$, $p = .377$, $p = .783$, $p = .556$, $p = .378$, $p = .161$, respectively). However, responsibility aspect and good nursing professional attitude aspect were significantly different ($p = .011$, $p = .021$, respectively). For comparison among nursing students, the first year had significantly higher responsibility aspect than the third year ($p = .003$), and the fourth year had significantly higher responsibility aspect than the third year ($p = .008$). Also, the good nursing professional attitude aspect, the first year had significantly higher than the third year and the fourth year ($p = .018$, $p = .009$ respectively).

For research recommendations, this study should be adjusted both of learning processes and the extra-curriculum activities for enhancing public mind and social concern aspect. The next research project should continuously monitor ethical behaviors among nursing students to maintain and develop the sustainable ethical behaviors.

Keywords: *ethical behaviors; nursing students; private university*

บทนำ

วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เป้าหมายของการพยาบาลคือ การช่วยให้ประชาชนมีภาวะสุขภาพที่ดีตามศักยภาพของแต่ละบุคคล พยาบาลจึงต้องมีทั้งความรู้ ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลและจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยาบาลถูกคาดหวังให้มีจริยธรรม เพราะพยาบาลต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมนุษย์ ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่สังคม พยาบาลต้องมีความเมตตา ความอ่อนโยน ความเอื้ออาทร การตระหนักในคุณค่าความเป็นมนุษย์ และรู้ว่าอะไร ควรทำและไม่ควรทำ พยาบาลที่ดีควรเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมสูง จึงจะสามารถควบคุมการปฏิบัติการพยาบาลให้มีคุณภาพได้ (สภาการพยาบาล, 2562)

จริยธรรมมีความสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพการพยาบาล สภาการพยาบาล จึงกำหนดจริยธรรมไว้ในสมรรถนะหลักของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีพยาบาลจะต้องปฏิบัติตามการพยาบาลที่แสดงออกถึงความเมตตา กรุณา คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการบนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการพยาบาลของตน และกำหนดให้ทุกสถาบันการศึกษาบรรจุเนื้อหาจริยธรรมในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ผู้ใช้บริการและสังคมมั่นใจว่าจะได้รับการพยาบาลที่มีคุณภาพจากผู้ประกอบวิชาชีพที่มีจริยธรรม (สภาการพยาบาล, 2562)

สถาบันการศึกษพยาบาล มีความจำเป็นต้องเตรียมให้นักศึกษามีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของจริยธรรม (สิวลี ศิริโล, 2556) ทั้งนี้เพื่อให้มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล และใช้ชีวิตในการทำงานให้สามารถปฏิบัติตามการพยาบาลโดยใช้ความรู้ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม (Sankaranarayanan & Sindhu, 2012) ดังนั้น การจัดการศึกษาพยาบาลที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนานักศึกษาทางด้านจริยธรรม จึงจำเป็นต้องสอดคล้องตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้คุณธรรม จริยธรรม เป็นด้านแรกและเป็นหนึ่งในหกด้านของมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ และเป็นลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาพยาบาลศาสตร์ โดยคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 1) มีความซื่อสัตย์ มีวินัย ตรงต่อเวลา 2) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 3) สามารถใช้ดุลยพินิจในการจัดการประเด็นหรือปัญหาจริยธรรม 4) แสดงออกถึงการเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและตนเอง 5) แสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม และ 6) แสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล ตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแสดงออกผ่านการกระทำ โดยพฤติกรรมเดียวกันแต่มีแรงจูงใจหรือการให้เหตุผลในการกระทำที่ต่างกัน จะสะท้อนถึงระดับการมีจริยธรรมที่แตกต่างกันได้ ในด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) แบ่งเป็น 3 ระดับ และ 6 ชั้น ได้แก่ ระดับ 1 พัฒนาการทางจริยธรรมก่อนเกณฑ์ แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ ชั้น 1 ยึดหลักการเชื่อฟังเพื่อหลบหนีจากการถูกลงโทษ ชั้น 2 ยึดหลักการแสวงหารางวัล ระดับ 2 พัฒนาการจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ แบ่งเป็น ชั้น 3 ยึดหลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ และชั้น 4 ยึดหลักการทำตามกฎระเบียบของสังคม ระดับ 3 พัฒนาการทางจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์สังคม แบ่งเป็น ชั้น 5 ยึดหลักทำตามสัญญาสังคมทำเพื่อส่วนรวม และชั้น 6 ยึดหลักการทำตามอุดมคติสากล ซึ่งสังคมคาดหวังให้พยาบาลมีการพัฒนาจริยธรรมในระดับ 3 ชั้นที่ 5 หรือ 6 (Fry & Johnstone, 2008)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2553-2563) พบว่า ส่วนใหญ่การศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษพยาบาลของภาครัฐมากกว่าภาคเอกชน พบว่า มีผู้ให้ความสนใจศึกษาจริยธรรมในหลากหลายมิติ ได้แก่ การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล (พิศสมัย อรทัย และเพชรรัตน์ เกิดดอนแฝก, 2553) การพัฒนาตัวบ่งชี้จริยธรรมการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล (วิสัย คตะตา, 2563) ทักษะเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล (สุนีย์รัตน์ บุญศิลป์, ประกริต รัชวัตร์, และสุรางค์ เปื้องเดช, 2555) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล (วารินทร์ บินโฮเซ็น และคณะ, 2558; สุขานา คาลัยมณี, ทศนีย์ ทิพย์สูงเนิน, และคณะนิตย พงษ์สุวรรณ, 2556) คุณธรรม จริยธรรม/พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล (เกศินี ไชโยม, กิตติพร ประชาศรัยสรเดช, และพิชญา อังคะนาวิน, 2563;

วิริยาภรณ์ แสนสมรส และคณะ, 2560; ศรีสุตา งามขำ และมรุตดา บรรจงการ, 2563; อรุณี ทอมป์สัน, 2560) และปัจจัย
ที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล (พรศิริ พันธสี และเจตจรรยา บุญญกุล, 2560)

นอกจากนี้ การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในต่างประเทศ พบตัวแปรที่ได้รับความสนใจที่ศึกษาใน
นักศึกษาพยาบาลได้แก่ คุณค่าเชิงวิชาชีพ (professional value) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรม
การศึกษาของ Chikeme, Ogbonnaya, Anarado, Ihudiebube-Splendor, Madu, and Israel (2019) ศึกษาคุณค่า
เชิงวิชาชีพในนักศึกษาพยาบาลประเทศไนจีเรีย ครอบคลุมการเห็นแก่ประโยชน์คนอื่น (altruism) ความเป็นอิสระ
(autonomy) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) ความซื่อสัตย์ (integrity) และความยุติธรรมในสังคม
(social justice) พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการให้คุณค่าเชิงวิชาชีพทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยมีด้านการเห็นแก่ประโยชน์
คนอื่นมีคะแนนสูงสุด (mean= 4.1) รองลงมาด้านความยุติธรรมในสังคม (mean= 4.06) ด้านความซื่อสัตย์ (mean=
4.03) ด้านการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (mean= 3.92) และด้านความเป็นอิสระ (mean= 3.89) ซึ่งมีค่าน้อย
ที่สุด นำไปสู่ข้อเสนอแนะให้อาจารย์ผู้สอนพัฒนาการสอนเพื่อพัฒนาการให้คุณค่าเชิงวิชาชีพ และงานวิจัยที่ศึกษาใน
ต่างประเทศที่เกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาลมีค่อนข้างจำกัด พบงานวิจัยของ Zirak,
Mogadasian, Abdullah, and Rahmani (2012) ศึกษาเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา
พยาบาลที่ปฏิบัติงานในศูนย์การแพทย์ที่มหาวิทยาลัย Tabriz ประเทศอิหร่าน พบว่า คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
เฉลี่ยของนักศึกษาพยาบาลสูงกว่าของพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.02$) ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้ผู้จัดการการ
พยาบาลนำข้อมูลนี้ไปพัฒนาพยาบาลให้มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น

ผลของการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลดังกล่าวข้างต้น พบว่า นักศึกษา
พยาบาลส่วนใหญ่มีคุณธรรม จริยธรรมในระดับสูง หรือมาก ในแต่ละการศึกษาที่มีกรอบในการศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมที่
แตกต่างกัน ตั้งแต่ 6 ด้าน จนถึง 11 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความอดทน 3) ด้านความมีระเบียบวินัย
4) ด้านความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5) ด้านความรับผิดชอบ 6) ด้านความซื่อสัตย์ 7) ด้านความสามัคคี 8) ด้าน
ความเมตตากรุณา 9) ด้านความเสียสละ 10) ด้านความกล้าหาญ และ 11) ด้านสุขภาพอ่อนโยน (พิศสมัย อรทัย และเพชร
รัตน์ เกิดดอนแฝก, 2554; วิริยาภรณ์ แสนสมรส และคณะ, 2560 และสุนีย์รัตน์ บุญศิลป์ ประภทิต รัชวัตร และสุรางค์
เบรื่องเดช, 2555) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามที่ผู้ตอบให้คะแนนตนเอง ตามมุมมองของผู้ตอบ (อัตวิสัย/subjectivity)
และมีบางงานวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นสถานการณ์ เพื่อประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบ (ภาววิสัย/
objectivity) ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก นอกจากนี้ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรม
ของนักศึกษาพยาบาลที่ใช้มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาล
ศาสตร์ พ.ศ. 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) คณะ
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ออกแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยการสอนคุณธรรม จริยธรรมใช้แต่ละ
รายวิชา (curriculum mapping) ทุกชั้นปี ซึ่งมีความแตกต่างของแต่ละชั้นปีตามรายวิชาที่ศึกษา และได้กำหนดบันได
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาตามลำดับการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี โดยชั้นปีที่ 1 มีเป้าหมายในการพัฒนาด้าน
ระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความรับผิดชอบ และด้านมีจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม ชั้นปีที่ 2
มุ่งเน้นให้เพิ่มด้าน เคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ชั้นปีที่ 3 มุ่งเน้นคุณธรรม
จริยธรรม ที่สูงขึ้น ได้แก่ ใช้ดุลยพินิจในการจัดการประเด็นหรือปัญหาทางจริยธรรม แสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อ
วิชาชีพการพยาบาล ตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล และ ชั้นปีที่ 4 มุ่งเน้นการเคารพในสิทธิผลงานทาง
วิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมโดยประเมินจากการใช้

เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยรังสิต และเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาแต่ละ
ชั้นปี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่ถือว่าเป็นคุณลักษณะ
ของบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของวิชาชีพ และสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

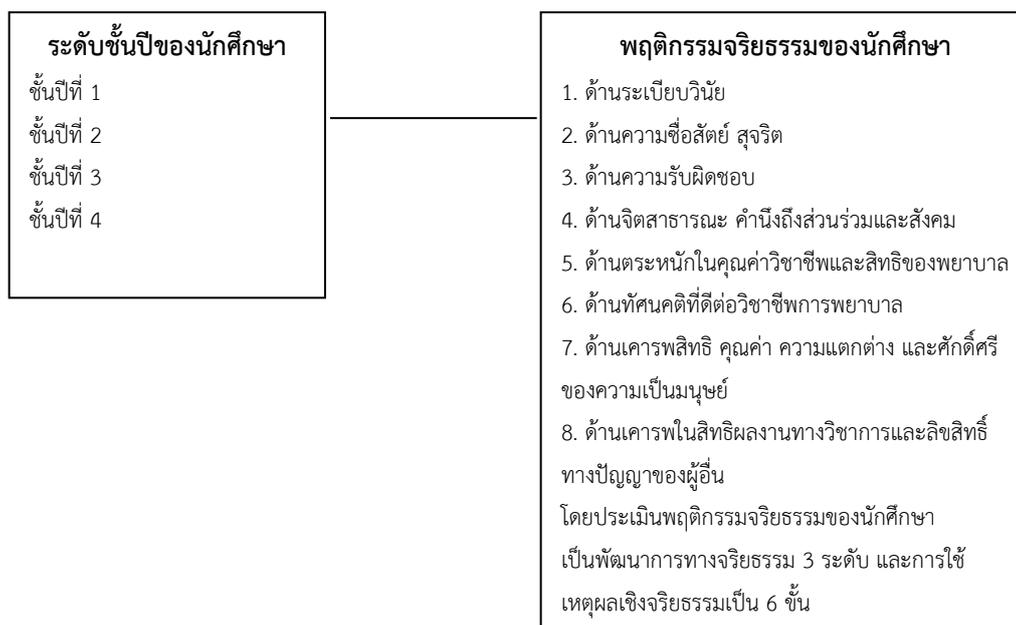
1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

สมมติฐานการวิจัย

คะแนนพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รังสิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขา
พยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2560 (มคอ. 1) และตามที่หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560) คณะ
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (มคอ. 2) กำหนดผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมไว้ นำมากำหนดพฤติกรรม
จริยธรรมของนักศึกษาเป็น 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านระเบียบวินัย 2) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต 3) ด้านความ
รับผิดชอบ 4) ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนร่วมและสังคม 5) ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล 6)
ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล 7) ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และ
8) ด้านเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น ตลอดจนการประเมินพฤติกรรมจริยธรรม ตาม
ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) สามารถประเมินระดับจริยธรรมได้จากเหตุผลที่บุคคล
เลือกกระทำหรือไม่กระทำ บุคคลที่กระทำพฤติกรรมเหมือนกัน แต่มีแรงจูงใจหรือให้เหตุผลของการกระทำแตกต่างกัน
จะมีระดับจริยธรรมที่ต่างกัน ซึ่งโคลเบอร์ก กำหนดระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 3 ระดับ และการใช้เหตุผลเชิง
จริยธรรมไว้ 6 ชั้น ได้แก่ ระดับ 1 ก่อนกฎเกณฑ์สังคม ประกอบด้วย ชั้น 1 ยึดการเชื่อฟังเพื่อหลบหลีกการลงโทษ และชั้น
2 ยึดผลประโยชน์ของตนเอง ระดับ 2 มีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ ประกอบด้วย ชั้น 3 ยึดตามผู้อื่นเห็นชอบ และชั้น 4 ยึด
ทำตามกฎ ระเบียบสังคม และระดับ 3 มีจริยธรรมเหนือเกณฑ์ ประกอบด้วย ชั้น 5 ยึดตามสัญญาสังคม และชั้น 6 ยึด
ตามอุดมคติสากล โดยนักศึกษาแต่ละชั้นปี ได้หล่อหลอมพฤติกรรมจริยธรรมผ่านการเรียนในหลักสูตร และกิจกรรมเสริม
หลักสูตร อาจทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมแตกต่างกัน จากแนวคิดดังกล่าว จึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดัง
รูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายแบบเปรียบเทียบ (descriptive comparative research design) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 1 - 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิโดยอิงสัดส่วน (stratified random sampling) จากจำนวนประชากรทั้งหมด 593 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดค่าความเชื่อมั่น = 95% และ Sample size for precision of $\pm 5\%$ เปิดตารางสำเร็จรูปของ Norwood (2000) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 245 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 72 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 56 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 57 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม 1 ชุด ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม ศาสนา ภูมิลำเนา สถานภาพสมรสของบิดา มารดา รายได้ต่อเดือนของบิดาและมารดา อาชีพบิดาและ มารดา การกู้ยืมเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา บุคคลที่ยึดถือเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม/จริยธรรม และเหตุผลที่เข้าเรียนพยาบาล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ผู้วิจัยขออนุญาตใช้และดัดแปลงแบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลของสุชาภา คล้ายมณี และคณะ (2556) และเพิ่มสถานการณ์ให้ครอบคลุมพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา มีทั้งหมด 8 ด้าน เป็นสถานการณ์และคำถาม จำนวน 27 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านระเบียบวินัย จำนวน 5 ข้อ (สถานการณ์ที่ 1 - 5) 2) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 3 ข้อ (สถานการณ์ที่ 6-8) 3) ด้านความรับผิดชอบ จำนวน 6 ข้อ (สถานการณ์ที่ 9 - 14) 4) ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนร่วมและสังคม จำนวน 3 ข้อ (สถานการณ์ที่ 15 - 17) 5) ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จำนวน 3 ข้อ (สถานการณ์ที่ 18 - 20) 6) ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล จำนวน 2 ข้อ (สถานการณ์ที่ 21 - 22) 7) ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล จำนวน 4 ข้อ (สถานการณ์ที่ 23 - 26) และ 8) ด้านเคารพในสิทธิผลงาน

ทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น จำนวน 1 ข้อ (สถานการณ์ที่ 27) และวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยให้เลือกเพียง 1 ข้อจาก 6 ตัวเลือก เมื่อได้คะแนนรวม นำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยที่ได้ แบ่งเป็นชั้น และให้ความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.83 หมายถึง ผู้ตอบมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 1

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.84 - 2.66 หมายถึง ผู้ตอบมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 2

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.67 - 3.49 หมายถึง ผู้ตอบมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 3

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.32 หมายถึง ผู้ตอบมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 4

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.33 - 5.15 หมายถึง ผู้ตอบมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 5.16 - 6.00 หมายถึง ผู้ตอบมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 6

แนวทางในการให้คะแนนแบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล

การให้คะแนนแบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามคำตอบในสถานการณ์ของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ชุดคำตอบ ดังนี้

คำตอบชุดที่ 1 คำถามในสถานการณ์ที่ 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25 ถ้าตอบข้อ 1 ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบข้อ 2 ได้ 3 คะแนน ถ้าตอบข้อ 3 ได้ 5 คะแนน ถ้าตอบข้อ 4 ได้ 6 คะแนน ถ้าตอบข้อ 5 ได้ 4 คะแนน และถ้าตอบข้อ 6 ได้ 2 คะแนน

คำตอบชุดที่ 2 คำถามในสถานการณ์ที่ 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26 ถ้าตอบข้อ 1 ได้ 2 คะแนน ถ้าตอบข้อ 2 ได้ 4 คะแนน ถ้าตอบข้อ 3 ได้ 6 คะแนน ถ้าตอบข้อ 4 ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบข้อ 5 ได้ 3 คะแนน และถ้าตอบข้อ 6 ได้ 5 คะแนน

คำตอบชุดที่ 3 คำถามในสถานการณ์ที่ 3, 7, 11, 15, 19, 23, 27 ถ้าตอบข้อ 1 ได้ 5 คะแนน ถ้าตอบข้อ 2 ได้ 2 คะแนน ถ้าตอบข้อ 3 ได้ 4 คะแนน ถ้าตอบข้อ 4 ได้ 3 คะแนน ถ้าตอบข้อ 5 ได้ 6 คะแนน และถ้าตอบข้อ 6 ได้ 1 คะแนน

คำตอบชุดที่ 4 คำถามในสถานการณ์ที่ 4, 8, 12, 16, 20, 24 ถ้าตอบข้อ 1 ได้ 6 คะแนน ถ้าตอบข้อ 2 ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบข้อ 3 ได้ 5 คะแนน ถ้าตอบข้อ 4 ได้ 2 คะแนน ถ้าตอบข้อ 5 ได้ 4 คะแนน และถ้าตอบข้อ 6 ได้ 3 คะแนน

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ไปทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมทางการพยาบาล 3 คน พิจารณาและตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) คำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index: CVI) ได้เท่ากับ .95 และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้เท่ากับ .88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณารับรองและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต ตามเอกสารรับรองเลขที่ DPE. No. RSU-ERB2020-047 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2563 โดยผู้วิจัยเป็น

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเองจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 ระหว่างวันที่ 28 กันยายน 2563 ถึงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2563 ในช่วงที่ไม่มีเรียนการสอน โดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการวิจัย และแจ้งข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ นำเสนอผลการวิจัยเป็นการเสนอในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการเรียนและการประเมินผล และให้กลุ่มตัวอย่างเซ็นยินยอมเข้าร่วมวิจัยด้วยตนเอง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัย จากนั้นผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามใช้เวลาประมาณ 30 นาที ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ภายหลังกกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จทันที ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนจำนวนทั้งสิ้น 245 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล และค่าคะแนนพฤติกรรมจริยธรรม โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างชั้นปี โดยใช้สถิติ Kruskal – Wallis H test และสถิติ Mann Whitney U test

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 245 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (233 คน ร้อยละ 95.10) มีอายุระหว่าง 18 - 29 ปี อายุเฉลี่ย 20.75 ปี (S.D.= 1.71) ประมาณครึ่งหนึ่งอายุมากกว่า 20 ปี (131 คน ร้อยละ 53.50) เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มากที่สุด (72 คน ร้อยละ 29.40) มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.00 - 4.00 ค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยสะสม 3.24 (S.D.= 0.57) เมื่อพิจารณาเกรดเฉลี่ยสะสมตามชั้นปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีเกรดเฉลี่ยสะสมสูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ คือ 3.90 (S.D.= 0.21) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (233 คน ร้อยละ 95.10) ประมาณครึ่งหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (134 คน ร้อยละ 54.70) ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีสถานภาพสมรสคู่ (187 คน ร้อยละ 76.30) มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 4,000 - 580,000 บาท รายได้เฉลี่ย 52,410.60 บาท (S.D.= 67,360.90 บาท) อาชีพของบิดาพบว่าเป็นเกษตรกร มากที่สุด (61คน ร้อยละ 29.19) รองลงมาคืออาชีพ ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว (57 คน ร้อยละ 27.27) ประมาณหนึ่งในสาม มารดาของกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพ ค้าขาย และ ธุรกิจส่วนตัว (77 คน ร้อยละ 37.02) นักศึกษาส่วนใหญ่กู้ยืมทุนการศึกษา (176 คน ร้อยละ 71.83) เกือบทั้งหมดมีบุคคลในครอบครัวที่ยึดถือเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม/จริยธรรม (238 คน ร้อยละ 97.15) โดยมารดาเป็นบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างยึดถือเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม/จริยธรรม มากที่สุด (102 คน ร้อยละ 42.86) โดยให้เหตุผลว่า เป็นหัวหน้าครอบครัวอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูนักศึกษา มากที่สุด (95 คน ร้อยละ 41.67) เหตุผลที่เข้าเรียนพยาบาล ส่วนใหญ่เป็นความต้องการของนักศึกษา (194 คน ร้อยละ 79.18)

ตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4

คะแนนพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 1 - 4 มีค่าอยู่ระหว่าง 3.02 - 5.59 คะแนน ค่าเฉลี่ย 4.77 คะแนน (S.D.= .775) หมายถึง ระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 5 ยึดหลักทำตามสัญญาสังคมทำเพื่อเพื่อส่วนรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 6 ยึดหลักทำตามอุดมคติสากล ได้แก่ ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความ

เป็นมนุษย์ (mean= 5.59, S.D.= .485) 2) ด้านเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น (mean= 5.40, S.D.= 1.11) ด้านที่มีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 ยึดหลักทำตาม สัญญาสังคมทำเพื่อเพื่อส่วนรวม ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (mean= 4.93 S.D.= .499) ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ การพยาบาล (mean= 4.91, S.D.= .866) 5) ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล (mean=4.83, S.D.= .734) ด้านความรับผิดชอบ (mean= 4.80, S.D.= .560) และด้านระเบียบวินัย (mean= 4.70, S.D.=.535) ส่วนด้านจิต สาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม (mean= 3.02, S.D.= .759) มีระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมชั้น3 ยึดหลักทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (ตารางที่ 1)

พฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้านของนักศึกษาพยาบาลแยกตามชั้นปี

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมเปรียบเทียบ 4 ชั้นปี พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ตัวอย่างชั้นปีที่ 4 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ (mean = 4.80; mean =4.78; mean =4.77; mean = 4.74 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 คือ ยึดตามหลักการทำตามค่านิยมสัญญา (ตารางที่ 1)

ด้านระเบียบวินัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 4 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ (mean = 4.76; mean = 4.71; mean = 4.71; mean = 4.64 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับ จริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 คือ ยึดตามหลักการทำตามค่านิยมสัญญา (ตารางที่ 1)

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 1 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 4 และ ชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ (mean = 5.03; mean = 4.95; mean = 4.90; mean = 4.82 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมี ระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 คือ ยึดตามหลักการทำตามค่านิยมสัญญา (ตารางที่ 1)

ด้านความรับผิดชอบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 1 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ (mean = 4.93; mean = 4.88 ; mean = 4.81; mean = 4.56 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมี ระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 คือ ยึดตามหลักการทำตามค่านิยมสัญญา (ตารางที่ 1)

ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวม และสังคม พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 3 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 4 ตามลำดับ (mean =3.12 ; mean = 3.01; mean = 2.99; mean = 2.96 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 3 ยึดหลักทำตามที่ผู้อื่น เห็นชอบ (ตารางที่ 1)

ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้น ปีที่ 4 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ (mean = 5.66 ; mean = 5.63 ; mean = 5.56 ; mean = 5.53 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 6 ยึด หลักทำตามอุดมคติสากล (ตารางที่ 1)

ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 1 สูงที่สุด รองลงมาเป็น ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 ตามลำดับ (mean = 5.12 ; mean = 5.00 ; mean = 4.75 ; mean = 4.73 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 คือ ยึดตามหลักการทำตาม ค่านิยมสัญญา (ตารางที่ 1)

ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 4 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ (Mean =4.93; Mean = 4.89; Mean = 4.82; Mean = 4.71

ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 คือ ยึดตามหลักการทำตาม
คำมั่นสัญญา (ตารางที่ 1)

ด้านเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
ชั้นปีที่ 4 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2 ตามลำดับ (mean =5.58 ; mean = 5.50 ; mean =
5.30 ; mean = 5.25 ตามลำดับ) และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 6 ยึด
หลักทำตามอุดมคติสากล (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้าน ของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 1 - 4 (n =245)

พฤติกรรมจริยธรรม	ชั้นปีที่ 1 (n=72)		ชั้นปีที่ 2 (n=56)		ชั้นปีที่ 3 (n=57)		ชั้นปีที่ 4 (n=60)		รวมทุกชั้นปี (n= 245)	
	mean	S.D.	mean	S.D.	mean	S.D.	mean	S.D.	mean	S.D.
โดยรวม	4.78	.784	4.77	.769	4.74	.747	4.80	.826	4.77	.775
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5	
ด้านระเบียบวินัย	4.64	.623	4.71	.443	4.71	.529	4.76	.509	4.70	.535
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5	
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	5.03	.464	4.95	.415	4.82	.615	4.90	.474	4.93	.499
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5	
ด้านความรับผิดชอบ	4.93	.424	4.81	.481	4.56	.716	4.88	.547	4.80	.560
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5	
ด้านจิตสาธารณะ ค่านึงถึงส่วนรวม และสังคม	2.99	.761	3.01	.736	3.12	.810	2.96	.736	3.02	.759
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 3		ชั้น 3		ชั้น 3		ชั้น 3		ชั้น 3	
ด้านเคารพสิทธิ คุณค่าความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	5.56	.442	5.63	.443	5.53	.665	5.66	.355	5.59	.485
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 6		ชั้น 6		ชั้น 6		ชั้น 6		ชั้น 6	
ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล	5.12	.735	5.00	.828	4.75	.977	4.73	.885	4.91	.866
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5	
ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล	4.71	.781	4.82	.775	4.89	.733	4.93	.627	4.83	.734
ชั้นจริยธรรม	ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5		ชั้น 5	
ด้านเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น	5.30	1.22	5.25	1.14	5.50	1.03	5.58	.979	5.40	1.11
ชั้นจริยธรรม	ชั้นที่ 6		ชั้นที่ 6		ชั้นที่ 6		ชั้นที่ 6		ชั้นที่ 6	

ตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะพยาบาล ศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

เมื่อทดสอบการกระจายของข้อมูลค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้านของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 พบว่า ข้อมูลกระจายไม่เป็นโค้งปกติ จึงทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างระหว่างชั้นปีที่ 1, 2, 3, และ 4 ด้วยสถิติ Kruskal-Wallis H test พบว่า ไม่แตกต่างกัน ($p = .947$) (ตารางที่ 2)

แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมจริยธรรมรายด้านทั้ง 8 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างชั้นปีที่ 1, 2, 3, และ 4 ด้วยสถิติ Kruskal-Wallis H test พบว่า คะแนนเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมจริยธรรมด้านระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล และด้านเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น ไม่แตกต่างกัน ($p = .801, p = .377, p = .783, p = .556, p = .378, p = .161$, ตามลำดับ) แต่ด้านความรับผิดชอบ และด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .011, p = .021$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้านของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 ($n = 245$) ด้วยสถิติ Kruskal - Wallis H test

พฤติกรรมจริยธรรม	Mean Rank				χ^2	p -value
	ปี 1 (n=72)	ปี 2 (n=56)	ปี 3 (n=57)	ปี 4 (n=60)		
โดยรวม	123.74	126.64	119.29	126.91	.367	.947
ด้านระเบียบวินัย	117.44	120.77	127.74	127.26	1.002	.801
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	134.03	123.45	113.61	118.27	3.095	.377
ด้านความรับผิดชอบ	136.04	118.55	98.79	134.50	11.044	.011
ด้านจิตสาธารณะฯ	120.08	122.93	130.98	18.98	1.077	.783
ด้านเคารพสิทธิ คุณค่าฯ	113.52	127.43	125.21	128.14	2.079	.556
ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ฯ	138.97	131.54	110.51	107.73	9.766	.021
ด้านตระหนักในคุณค่าฯ	111.65	122.69	130.64	129.66	3.089	.378
ด้านเคารพในสิทธิผลงานฯ	118.27	112.58	128.94	132.76	5.154	.161

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 พฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ด้วยสถิติ Mann Whitney U test พบว่า คะแนนเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ระหว่างชั้นปีที่ 1 และ 2 ระหว่างชั้นปีที่ 1 และ 4 ระหว่างชั้นปีที่ 2 และ 3 ระหว่างชั้นปีที่ 2 และ 4 ไม่แตกต่างกัน ($p = .126; p = .998; p = .109; p = .241$ ตามลำดับ) แต่ชั้นปีที่ 1 สูงกว่าชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 สูงกว่าชั้นปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .003; p = .008$ ตามลำดับ)

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 พฤติกรรมจริยธรรมด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล ด้วยสถิติ Mann Whitney U test พบว่า คะแนนเฉลี่ยอันดับพฤติกรรมจริยธรรมด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

การพยาบาล ระหว่างชั้นปีที่ 1 และ 2 ระหว่างชั้นปีที่ 2 และ 3 ระหว่างชั้นปีที่ 2 และ 4 ระหว่างชั้นปีที่ 3 และ 4 ไม่แตกต่างกัน ($p = .518$; $p = .103$; $p = .058$; $p = .823$ ตามลำดับ) แต่ ชั้นปีที่ 1 สูงกว่าชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 1 สูงกว่าชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .018$; $p = .009$ ตามลำดับ)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 ยึดหลักทำตามสัญญาสังคม ทำเพื่อส่วนรวม ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร และวิชาชีพการพยาบาล อธิบายว่าเป็นขั้นหลักการใช้เหตุผล การทำหน้าที่ตนเองตามสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น เลือกกระทำโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ละอายใจตนเองเมื่อทำความชั่ว ภูมิใจในตนเองเมื่อทำความดี พบได้ในวัยรุ่นตอนปลายอายุ 16 ปีขึ้นไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 มีอายุระหว่าง 18 - 29 ปี เป็นวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นช่วงวัยที่มีการเจริญเติบโตของร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างเต็มที่ การหล่อหลอมพัฒนาการจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นมาตั้งแต่ในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และในระดับอุดมศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีคำขวัญในการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ “พยาบาลรังสิต ใฝ่รู้ ปฏิบัติงานดี มีวิจารณ์ญาณบนพื้นฐานคุณธรรมและจริยธรรม นำสู่สากล” ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา โดยถูกหล่อหลอมจากกระบวนการทั้งรายวิชาในหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในทุกรายวิชามีการกำหนดผลการเรียนรู้ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะการประเมินพฤติกรรมในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลทุกรายวิชากำหนดให้นักศึกษาต้องแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติงานตลอดจนพฤติกรรมจริยธรรม ต้องได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไปจึงได้รับการประเมินผ่านแล้วจึงประเมินในส่วนของภารกิจปฏิบัติงานต่อไป ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาภา คล้ายมณี และคณะ (2556) ที่ศึกษาในนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ชั้นปีที่ 1 - 4 พบว่า มีคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในขั้น 5 คือ การใช้เหตุผลแสดงพฤติกรรมยึดตามค่านับสัญญา และงานวิจัยของสุดกัญญา ปานเจริญ (2553) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ มีพฤติกรรมจริยธรรมขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้น 5

เมื่อพิจารณาแยกรายด้าน พบว่า ด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ ด้านเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น ของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 6 ยึดหลักทำตามอุดมคติสากล เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางจริยธรรม พบในผู้ที่มีอายุ 25 ปี ขึ้นไป โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) เชื่อว่า เมื่อมนุษย์ก้าวเข้าสู่วัยที่สูงขึ้น ควรจะพัฒนาความองอาจในจิตใจของตน บุคคลที่ใช้หลักการในขั้นนี้จะมีอุดมคติหรือคุณธรรมประจำจิตใจ มีความยุติธรรม มีความเสมอภาค นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 มีพัฒนาการพฤติกรรมจริยธรรมด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ขั้นที่ 6 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มประชากร gen Z (ผู้ที่เกิดหลังปี พ.ศ. 2540) เติบโตมากับความก้าวหน้าทางการสื่อสารและเทคโนโลยี สื่อต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่จะมีประเด็นของการเคารพสิทธิส่วนบุคคล ประกอบกับได้เรียนรู้หลักการด้านเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่อยู่รายวิชาในชั้นปีที่ 2 วิชา BNS 213 กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล นอกจากนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงแม้ว่าแผนการศึกษายังไม่ได้เรียนในหมวดวิชาชีพ แต่ในหมวดศึกษาทั่วไป ได้รับการสอนให้เข้าใจความหมายการเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์ การใช้คำพูดที่ตรงต่อและให้เกียรติ ใช้กรณีศึกษาที่สะท้อนถึงการไม่เหยียดผู้อื่น การจัดกิจกรรมหรือมอบหมายงานให้ทำงานกับนักศึกษาคนละต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ส่งผลให้นักศึกษาเคารพสิทธิของผู้อื่น ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุชาภา คล้ายมณี และคณะ (2556) ศึกษาพฤติกรรมรายด้านของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมาพบว่า ด้านการเคารพในความเป็นบุคคลของผู้อื่นมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้น 6

นอกจากนี้ ด้านการเคารพในสิทธิผลงานทางวิชาการและลิขสิทธิ์ทางปัญญาของผู้อื่น อยู่ในขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 6 ยึดหลักทำตามอุดมคติสากล เช่นเดียวกัน อธิบายได้ว่า ในการเรียนการสอนทั้งรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป หมวดพื้นฐานวิชาชีพ และหมวดวิชาชีพ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 - 4 มีการมอบหมายในการทำรายงาน และกำหนดให้นักศึกษาต้องเขียนการอ้างอิงให้ถูกต้อง และเป็นข้อรายการในการประเมินการให้คะแนน จึงทำให้นักศึกษาเรียนรู้กติกาการเขียนรายงาน การนำข้อมูลจากผู้อื่นเป็นลิขสิทธิ์ทางปัญญา เป็นการให้เกียรติผู้ที่เป็นเจ้าของผลงาน ผลการวิจัยนี้ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาในลักษณะเดียวกัน

ส่วนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล ด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล ด้านความรับผิดชอบ และด้านระเบียบวินัย อยู่ในระดับขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 5 ยึดหลักทำตามสัญญาสังคม ทำเพื่อเพื่อส่วนรวม อธิบายได้ว่า ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบ ด้านระเบียบวินัย นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 มีอายุระหว่าง 18-29 ปี ได้ผ่านการหล่อหลอมจริยธรรมเหล่านี้มาตั้งแต่เด็ก และการมีตัวแบบในครอบครัว นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีมารดาเป็นต้นแบบทางจริยธรรม และอบรมให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ เมื่อเข้าไปสู่ระบบโรงเรียนก็จะได้รับหล่อหลอมอย่างต่อเนื่องถึงความมีระเบียบวินัย กฎระเบียบการอยู่ร่วมกัน เมื่อเข้ามาสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา นักศึกษาสามารถปฏิบัติตัว เรียนรู้เรื่องระเบียบวินัย ความรับผิดชอบที่เติบโตขึ้นตามอายุ และความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังจากการเป็นพยาบาล ซึ่งในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้กำหนดเป็นผลการเรียนรู้ในด้านคุณธรรม จริยธรรมของทุกรายวิชาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กิจกรรม Home room และมีระบบการยกย่อง ชมเชย ในนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างที่ดี ผลการวิจัยสอดคล้องกับสุชาภา คล้ายมณี และคณะ (2556) ที่ศึกษาพฤติกรรมรายด้านของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา พบว่า ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบ และด้านระเบียบวินัย มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้น 5

ส่วนด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล และด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล นักศึกษาได้รับการหล่อหลอมจากการเรียนการสอนของรายวิชาในหลักสูตรโดยเฉพาะการฝึกภาคปฏิบัติในสถานบริการสุขภาพ อาจารย์นัก 1 คน จะดูแลนักศึกษา 8 คน ซึ่งมีอาจารย์เป็นตัวอย่างที่ดี สอนให้เห็นความสำคัญของวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ ได้รับการยอมรับจากสังคม ผลการวิจัยสอดคล้องกับปิยาณี ณ นคร และ อุ่น น้อยอุดม (2563) ที่ศึกษาเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า โดยรวมคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลทั้งหมดอยู่ในระดับดี ส่วนด้านตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิของพยาบาล ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาในลักษณะเดียวกัน

ในขณะที่ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม อยู่ในขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 3 ยึดหลักทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ อธิบายได้ว่า การบ่มเพาะ หล่อหลอมพฤติกรรมจริยธรรมเริ่มต้นมาจากครอบครัว การศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ได้พัฒนานักศึกษาด้านจิตสาธารณะ ผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่ การที่กลุ่มตัวอย่างมีขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 3 อาจเป็นไปได้ว่า การเรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีรายวิชาที่เรียนค่อนข้างแน่น

และมีกิจกรรมของนักศึกษาที่ต้องเข้าร่วมในทุกชั้นปี ซึ่งนักศึกษาต้องบริหารเวลาทั้งการเรียน การทำกิจกรรม และการพักผ่อน ถึงแม้ว่าจะเข้าใจว่าการทำกิจกรรมที่เป็นจิตอาสาเป็นสิ่งที่ได้ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม แต่ด้วยภาระงานด้านการเรียนก็ต้องการความมุ่งมั่น พยายาม จึงทำให้เลือกทำกิจกรรมจิตอาสาเท่าที่จำเป็นต้องทำ หรือเพื่อนมาร้องขอ หรือเก็บชั่วโมงการทำจิตอาสาตามชั่วโมงที่กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษากำหนดไว้ ดังนั้น จริยธรรมด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม จึงเป็นไปตามหลักตามที่คุณเห็นชอบ ซึ่งผลการศึกษานี้ ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเดียวกับงานวิจัยครั้งนี้

อภิปรายเปรียบเทียบระดับด้านต่าง ๆ ในนักศึกษาชั้นปี 1 - 4

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมรายด้านเปรียบเทียบ 4 ชั้นปีที่ พบว่า พฤติกรรมจริยธรรมโดยรวม พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 4 สูงที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 3 และทุกชั้นปีมีระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 5 คือ ยึดตามหลักการทำตามคำมั่นสัญญา เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า คะแนนพฤติกรรมจริยธรรมโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างระหว่างชั้นปีที่ 1, 2, 3, และ 4 ไม่แตกต่างกัน ($p = .947$) อธิบายได้ว่า นักศึกษาทุกชั้นปี ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทั้งรายวิชาในหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จะได้รับการปฐมนิเทศเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ของการเป็นนักศึกษา ระบบพี่รหัส ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ที่จะติดตามนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 ตลอดจนรายวิชาในหลักสูตรทุกรายวิชากำหนดผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม จึงทำให้ระดับจริยธรรมของนักศึกษาแต่ละชั้นปีไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพา คัลยามณี และคณะ (2556) ที่พบว่า ชั้นปี ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา

แต่เมื่อทดสอบรายด้าน พบว่า มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ และด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .011, p = .021$ ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบรายคู่ พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ระดับของพฤติกรรมจริยธรรม นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สูงกว่าชั้นปีที่ 3 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สูงกว่าชั้นปีที่ 3 และด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สูงกว่าชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 อาจเป็นไปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นนักศึกษาที่เพิ่งเริ่มเข้าศึกษามีความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะเป็นพยาบาลที่ดี รายวิชาที่เรียนยังเป็นรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป และหมวดพื้นฐานวิชาชีพ เนื้อหาในรายวิชายังไม่หนาแน่น เมื่อเทียบกับชั้นปีอื่น ๆ จึงมีความรับผิดชอบ และยังมีทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลสูง ในขณะที่แผนการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต้องเรียนภาคทฤษฎีและฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคปฏิบัติในกลุ่มผู้รับบริการที่เป็นวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เด็กและวัยรุ่น มารดาและทารก ต้องส่งงานที่เป็นแผนการพยาบาล มีเวลาพักผ่อนน้อยทำให้เกิดความเหนื่อยล้า เครียดจากการเรียน และการฝึกปฏิบัติงานมากกว่าชั้นปีอื่น ๆ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ และทัศนคติต่อวิชาชีพฯ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุญา คูอาริยะกุล, วราภรณ์ ยศทวี, นัยนา อินธิโชติ, วิภาวรรณ นวลทอง, และวีระยุทธ อินพะเนา (2555) ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพสูงกว่า นักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ ส่วนด้านความรับผิดชอบ พบว่า สอดคล้องกับเกศินี ไชโยม และคณะ (2563) พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความรับผิดชอบสูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นข้อสังเกตว่า การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในชั้นปีที่สูงขึ้น ควรปรับให้นักศึกษามีเวลาผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้มีเวลาใช้ชีวิตความเป็นนักศึกษาเช่นเดียวกับนักศึกษาในสาขาอื่น ๆ อาจช่วยให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลลัพธ์ที่นักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีพฤติกรรมจริยธรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา 8 ด้าน เกือบทุกด้าน พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มีจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ชั้น 5 และ 6 ยกเว้น ด้านจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม ซึ่งอยู่ในชั้น 3 เป็นการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ สะท้อนว่า กระบวนการในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรยังมีความจำกัดในการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในด้านนี้ ดังนั้น ในเชิงโครงสร้าง คณะกรรมการหลักสูตรควรทบทวนการจัดแผนการศึกษา และการมอบหมายงานในแต่ละรายวิชาต้องพิจารณาร่วมกัน เพื่อให้ศึกษามีเวลาได้ทำกิจกรรมจิตสาธารณะ ในระหว่างสัปดาห์ และการทำกิจกรรมจิตสาธารณะเชิงวิชาชีพควรบูรณาการเข้าไปในรายวิชาทางการพยาบาลของภาคทฤษฎี และสามารถนำมาประเมินผลเป็นคะแนน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา การแจกและเก็บแบบสอบถาม ควรให้เจ้าหน้าที่ หรือผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้วิจัย เพื่อลดความลำเอียงในการตอบแบบสอบถาม
2. ควรวิจัยติดตามพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี เพื่อติดตามการคงอยู่และการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณศูนย์เรียนรู้ มหาวิทยาลัยรังสิต ที่สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้ คณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ที่จุดประกายให้เกิดการทำวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนร่วมจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายของการวิจัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2560*. สืบค้น 18 มกราคม 2563, จาก <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/>
- เกศินี ไชยโม, กิตติพร ประชาศรัยสรเดช, และพิชญา อังคะนาวิน. (2563). พฤติกรรมจริยธรรม: การศึกษาเปรียบเทียบภาคตัดขวางในนักศึกษาพยาบาลระหว่างชั้นปีในวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่ง. *Ramathibodi Nursing Journal*, 26 (3), 370-384.
- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. (2560). *หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. ปทุมธานี:คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปิยาณี ณ นคร, และ อ่องน น้อยอุดม. (2563). การศึกษาเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลในยุคศตวรรษที่ 21: มุมมองของนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 21 (2), 349-357.
- พรศิริ พันธสี, และเจตจรรยา บุญญกุล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมาย ในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. *วารสารพยาบาลสภาภาคไทย*, 10 (1), 81-94.

- พิศสมัย อรทัย, และเพชรรัตน์ เกิดดอนแฝก. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล. *Ramathibodi Nursing Journal*, 16 (3), 350-363.
- วารินทร์ บินโฮเซ็น, และคณะ. (2558). *บทความวิจัยเรื่องการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*. ปทุมธานี: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิริยาภรณ์ แสนสมรส, และคณะ. (2560). คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล: กรณีศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 10 (4), 144-159.
- วิสัย คตะตา. (2563). *การพัฒนาตัวบ่งชี้จริยธรรมการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล (ปริญญาโทปริญญาตรีบัณฑิต)*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศรีสุตา งามขำ, และมรดา บรรจงการ. (2563). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีประจักษ์ นครสวรรค์. *วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ*, 26 (2), 40-51.
- สภาการพยาบาล. (2562). *คู่มือส่งเสริมจริยธรรมสำหรับองค์การพยาบาล: กลไกและการปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุดทอง.
- สิวลี ศิริโล. (2556). *จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาภา คล้ายมณี, ทศนีย์ ทิพย์สูงเนิน, และคะนิงนิตย์ พงษ์สุวรรณ. (2556). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. *Journal of Nursing and Education*, 6 (ฉบับพิเศษ), 89-103.
- สุดกัญญา ปานเจริญ. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเชิงวิชาชีพและสภาพแวดล้อมทางจิตสังคมกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประจักษ์ นครสวรรค์. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 3 (3), 2-11.
- สุนีย์รัตน์ บุญศิลป์, ประกริต รัชวัตร, และสุรางค์ เปื้องเดช. (2555). ทศนคติเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 22 (3), 64-76.
- อนัญญา คูอาริยะกุล, วราภรณ์ ยศทวี, นัยนา อินธิโชติ, วิภาวรรณ นวลทอง, และวีระยุทธ อินพะเนา (2555). เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 6 (1), 18-25.
- อรัญญา เขาวลิต, และทศนีย์ นะแส. (2559). จริยธรรมในการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 36 (3), 261-270.
- อรุณี ทอมป์สัน. (2560). การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, (ฉบับพิเศษ), 72-77.
- Chikeme, P. C., Ogbonnaya, N. P., Anarado, A.N., Ihudiebube-Splendor, C.N., Madu, O. & Israel C, E. (2019). Professional Values of Nigerian Nursing Students. *International Journal of Medical Research & Health Sciences*, 8 (3), 26-35.
- Fry, S.T., & Johnstone, M.J. (2008). *Ethics in Nursing Practice: A Guide to Ethical Decision Making*. (3 rd ed.). London: Blackwell Science.

Kohlberg, L. (1976). Moral stage and moralization; The cognitive- development approach. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior: Theory, research, and social issues*. New York: Holt, Reinhart and Winston.

Norwood, S.L. (2000). *Research Strategies in Advanced Practice Nursing*. New Jersey: Prentice Hall Health.

Sankaranarayanan, C., & Sindhu, B. (2012). *Learning and teaching nursing* (4th ed.). New Delhi: Jaypee Brothers Medical.

Zirak, M., Mogadasian, S., Abdullah, Z. F., & Rahmani, A. (2012). Comparison of Ethical Reasoning in Nursing Students and Nurses in TABRIZ University of Medical Science. *Advances in Nursing and in Nursing and Midwifery*, 22 (77), 1 - 9.

Translated Thai References

Binhosen, V., & et al. (2015). *Research article: Ethical reasoning among nursing students, School of Nursing, Rangsit University*. Pathumthani: School of Nursing, Rangsit University. [In Thai]

Boonsin, S., Pragrit, R., & Preungdej, S. (2013). Ethical Attitude of Nursing Students in Nursing Colleges Under the Jurisdiction of the Praboromarajchanok Institute, The Ministry of Public Health. *Journal of the Ministry of Public Health Nursing*, 22 (3), 64-76. [In Thai]

Chaimo, K ., Prachasaisoradej , K., & Oangkanawin, P. (2020). Ethical Behavior: A Comparative Cross-sectional Study among Nursing Students in Different Class Years at a Nursing College *Ramathibodi Nursing Journal*, 26 (3), 370-384. [In Thai]

Chaowalit, A., & Nasae, T. (2016). Ethical teaching for nursing program. *Songklanagarind Journal of Nursing*, 36 (3), 261-270. [In Thai]

Kata, W. (2020). The Development of Nursing Practice Indicators of Nursing Students (Doctoral Dissertation). Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University. [In Thai]

Klaimanee, S., Tipsuengnern, T., & Pongsuwan, K. (2013). Ethical behaviors of nursing students at Boromarajonani college of nursing Nakhonratchasima. *Journal and Nursing Education*, 6 (Special issue), 89-103. [In Thai]

Kuariyakul, A., Yothawee, W., Inthichot, N., Nuanthong, W., & Inpanoun, W. (2012). Attitude Toward the Nursing Profession of Nursing Students of Boromarajonani College of Nursing. *Journal of Health Science Research*, 6 (1), 18-25. [In Thai]

Ministry of Education. (2016). *Notification of Ministry of Education Qualification Standards for nursing at bachelor level: Thai Qualifications Framework for Higher Education 2016*. Retrieved, Jan 18, 2020, from <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/>. [In Thai]

- Na Nakorn, P., & Noyudom, A. (2020). A study of attitude towards nursing profession in the 21st century: The perspective of nursing students at Ramathibodi Nursing School. *J Royal Thai Army Nurses*, 21 (2), 349-57. [In Thai]
- Ngamkham, S., & Bunjongkarn, M. (2020). Ethical Behaviors Among Nursing Students Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak Nakhon Sawan. *Journal of Nurses Association of Thailand Northern*, 26 (2), 40-51. [In Thai]
- Orathai, P., & Kerdonfag, P. (2010). Development of the Moral Virtue Indicators for Nursing Students. *Ramathibodi Nursing Journal*, 16 (3),350-363. [In Thai]
- Panjareon, S. (2010). The relationships between professional nursing value and psychosocial environment with moral reasoning among nursing students at Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak Nakhonsawan. *Journal and Nursing Education*, 3 (3), 2-11. [In Thai]
- Punthasee, P & Bunyakul, J. (2017). Factors Affecting Ethical and Legal Behaviors in the Clinical Nursing Practice of Nursing Students, Faculty of Nursing, Huachiew Chalermprakiet University. *Thai Red Cross Nursing Journal*, 10 (1), 81-94. [In Thai]
- Sansomros, W., & et al. (2017). Moral Virtues of Nursing Students : Case Study Boromarajonani College of Nursing Ratchaburi. *Journal of Nursing and Education*, 10 (4), 144-159. [In Thai]
- School of Nursing Rangsit University. (2017). *Bachelor of Nursing Science Program (revised B.E.2560)*. Pathumthani: School of Nursing Rangsit University. [In Thai]
- Sirilai, S. (2013). *Ethics for Nurses* (17th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [In Thai]
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2019). *Manual of ethical enhancement for nursing organization* (2nd ed.). Bangkok: Judthong. [In Thai]
- Thompson, A. (2020). A Study of Morality and Ethics of Nursing Students in Srimahasarakham Nursing College. *Nakhon Phanom University Journal*, (Special issues), 72-77. [In Thai]